

Brussels, 23 October 2018
(OR. en, et)

EG 21/18

EUROGROUP 21
ECOFIN 960
UEM 327

COVER NOTE

From: Mr Priit POTISEPP, Financial Counsellor, Permanent Representation of Estonia to the European Union

date of receipt: 17 October 2018

To: Mr Carsten PILLATH, Director General, Council of the European Union

Subject: Estonia:
Draft Budgetary Plan of Estonia as laid down in Article 6(1) of Regulation (EU) 473/2013 on Common provisions for monitoring and assessing draft budgetary plans and ensuring the correction of excessive deficit of the member states in the euro area

Delegations will find attached Estonia's Draft Budgetary Plan for 2019.

This document is aimed for discussion in the Eurogroup.

E-MAIL / FAX

PERMANENT REPRESENTATION
OF ESTONIA TO THE EU

Mr Carsten Pillath
Director - General
General Secretariat of the Council

IM 10622 2018
17.10.2018

Draft Budgetary Plan of Estonia 2019

15.10.2018

Dear Mr Pillath

Please find the Draft Budgetary Plan of Estonia for 2019 enclosed to my email accompanying this letter.

Kind regards

Priit Potisepp
Financial Counsellor
Finance Unit
+32 24307041
priit.potisepp@mfa.ee

Annex:

1. Ülevaade Eesti 2019. aasta eelarvekavast

Rue Guimard 11/13 / B-1040 Brussels / Belgium
Phone: +32 2 227 39 10 / permrep.eu@mfa.ee / <http://www.eu.estemb.be>

RAHANDUS-
MINISTEERIUM

MINISTRY of FINANCE of the REPUBLIC of ESTONIA

Ülevaade Eesti 2019. aasta eelarvekavast

Tallinn, 15. oktoober 2018

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Makromajandusprognoos	4
2. Eelarve-eesmärgid	11
3. Tulu- ja kuluprognoosid muutumatu poliitika eeldusel	16
4. Kulu- ja tulueesmärgid. Valitsussektori kulutused funktsioonide lõikes	17
5. Esialgses eelarvekavas sisalduvad kaalutusõigusel põhinevad meetmed	20
6. Seosed esialgse eelarvekava ning liidu majanduskasvu ja tööhõive strateegiaga ette nähtud eesmärkide ning riigipõhiste soovitude vahel	23
7. Võrdlus viimase stabiilsusprogrammiga	32
8. Peamiste kulu- ja tulumeetmete oodatav jaotuslik mõju	35

Sissejuhatus

Vastavalt 30. mail 2013 jõustunud Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusele (EL) nr 473/2013 euroala liikmesriikide eelarvekavade seire ja hindamise ning nende ülemäärase eelarvepuudujäägi korrigeerimise tagamise ühiste eeskirjade kohta (ELT L 140, 27.05.2013) peavad kõik euroala liikmesriigid esitama igal sügisel 15. oktoobriks järgmise aasta kohta oma eelarvekavad (*draft budgetary plan*, DBP).

Eelarvekavade koostamine ja hindamine on täiendav igasügisene koordineeritud järelevalvemenetlus lisaks kevadisele stabiilsusprogrammide (*stability programme*, SP) esitamisele ja hindamisele EL Nõukogu ja Euroopa Komisjoni poolt. See lihtsustab poliitika koordineerimist euroala liikmesriikide vahel ning tagab, et liikmesriikide eelarvemenetluses on Nõukogu ja Komisjoni soovitud nõuetekohaselt arvesse võetud. Eelarvekavas esitatakse informatsioon peaks võimaldama teha kindlaks võimalikud lahknevused viimases stabiilsusprogrammis esitatud eelarvestrateegiast.

Riigi eelarvestrateegia 2019-2022 ja stabiilsusprogramm 2018 kiideti Vabariigi Valitsuse poolt heaks 26. aprillil 2018. **2019. aasta riigieelarve seaduse eelnõu koos seletuskirjaga kiideti heaks 26. septembri Vabariigi Valitsuse istungil ning samal päeval anti eelnõu Riigikogule üle menetluseks.**

Eesti Vabariigi 2019. aasta riigieelarve seaduse eelnõu lähtub riigi eelarvestrateegiast 2019–2022, Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammist ning Euroopa Komisjoni ja Nõukogu soovitudest¹ (antud Stabiilsusprogrammi ja Eesti 2020 Konkurentsivõime kava alusel) ning kavandas tegevusi nendele vastavalt. Eelarvepoliitika kujundamisel peetakse kinni Stabiilsuse ja kasvu pakti (*Stability and Growth Pact*, SGP) nõuetest EL liikmesriikide eelarvepoliitikale.

2019. aastal on valitsussektori eelarve struktuurses tasakaalus 0,0% SKPst, mis vastab riigi eelarvestrateegias seatud eesmärgile. Seega peab Eesti kinni oma keskpika perioodi eesmärgist (*medium-term objective*, MTO), mis on valitsussektori struktuurne puudujääk kuni 0,5% SKPst.

¹ Eesti riigispetsiifilised soovitud lühidalt:

(1) Tagada, et valitsemissektori primaarkulude kasv ei ületaks 2019. aastal 4,1%, mis vastab struktuurse eelarvepositsiooni paranemisele 0,6% võrra SKPst. Suurendada sotsiaalse turvavõrgustiku adekvaatsust ning võtta meetmeid soolise palgalõhe vähendamiseks.

(2) edendada teadustegevust ja innovatsiooni, sh luues tõhusad stiimulid innovatsioonibaasi laiendamiseks.

Täpsemad riigispetsiifilised soovitud ning taustaanalüüs on kättesaadav Euroopa Komisjoni kodulehelt: https://ec.europa.eu/info/strategy/european-semester/european-semester-your-country/estonia/european-semester-documents-estonia_en

Tegevused Euroopa Komisjoni soovitude täitmiseks avaldatakse iga-aastaselt riigikantselei kodulehel: <https://riigikantselei.ee/et/konkurentsivoime-kava-est-2020>.

1. Makromajandusprognosis

Eesti Vabariigi 2019. aasta riigieelarve seaduse eelnõu baseerub Rahandusministeeriumi suvisel majandusprognosisil, mis avalikustati 11. septembril 2018. Käesoleva prognosisi väliseeldused on fikseeritud 2018. aasta augusti lõpu seisuga. Täpsemalt saab oodatavate majandusarengutega tutvuda Rahandusministeeriumi 2018. aasta suvise majandusprognosisi seletuskirjas, mis on kättesaadav ministeeriumi veebilehelt aadressil (<https://www.rahandusministeerium.ee/et/riigieelarve-ja-majandus/majandusprognosisid>).

Väliskeskkond oli 2017. aastal viimaste aastate soodsaim, mida iseloomustas euroala ja peamiste kaubanduspartnerite majanduskasvu kiirenemine ning impordinõudluse tugevnemine. Majandusosalduindeksid on nii Eestis kui paljudes naaberriikides oma seekordse kõrgpunkti läbinud, mida mõjutavad ka levivad vabakaubanduspiirangud, kuid majanduskonjunktuur on sellegipoolest hea.

Eesti sisemajanduse koguprodukti kasv aeglustus 2018. aasta esimeses pooles, kuid oli siiski kiire, ulatudes 3,5%ni. Kasv põhines peamiselt sisenõudlusel, kuid lisaks kasvas ka eksport. Majandus kasvab prognosisi põhistsenaariumi kohaselt 2018. aastal 3,6% ja 2019. aastal 3%. Peamiseks majanduskasvu vedajaks jääb sisenõudlus, mis tugineb sel aastal suuresti eratarbimise kasvul. 2019. aastast on oodata investeeringute kasvu taastumist ja selle panuse suurenemist. Ekspordi kasv jätkub kooskõlaliselts välisnõudlusega ning selle panus majanduskasvu peaks suurenema. Aastatel 2020–2022 peaks Eesti majandus kasvama keskmiselt 2,8% aastas. Kasvu toetab võrdlemisi kiire ekspordi kasv, kuid ka sisenõudluse panus püsib tänu eratarbimise ja investeeringute kasvule stabiilne.

Eratarbimise kiireks kasvuks on juba viimased viis aastat olnud soodsad võimalused, kuid majapidamiste käitumine on kiire sissetulekute kasvu taustal olnud ettevaatlik. Sissetulekute kasv ületab juba mitmendat aastat tarbimiskulutuste kasvu ehk elanikud panevad oma jooksvast tulust üha suurema osa kõrvale. Elanikkonna vananemise ja ebakindlate pensioniväljavaadete taustal on selline konservatiivsus ratsionaalne, kuid endiselt suures kontrastis kriisieelse ajaga. Lähemal ajal selles osas ilmselt trendimuutust ei tule, kuid pikemas plaanis võiks tarbimiskulutuste kasv läheneda sissetulekute kasvule. Aastatel 2018–2019 jääb eratarbimise kasv 4% juurde ning aeglustub edaspidi 3% lähedale.

Eluasemeinvesteeringute kasv püsib ilmselt majanduskasvust kiirem veel pikka aega, kuid ka siin on elanikud konservatiivsed ja laenuvõimenduse osakaal on kriisieelsega võrreldes oluliselt madalam, seega ka riskid väiksemad. Valitsussektori **investeeringute** kasvutempo alaneb eelmise aastaga võrreldes oluliselt. Ettevõtlussektori investeeringud võivad 2018. aastal väheneda, kuna mullusega sarnaseid ühekordseid suuri kapitalimahutusi ei tarvitse sellel aastal toimuda. Edaspidi sõltub ettevõtluse investeeringute kasv nii globaalsest kui ka kohalikust majanduskonjunktuurist ning tootmisvõimsuste piisavusest.

Kuigi majanduskasvu tipp jäi 2017. aastasse, on meie peamiste eksporditurgude arengud sel aastal jätkuvalt soodsad. Arvestades aasta alguse kaubavahetuse pidurdumist ning sanktsioone ja sellega kaasnenud ebakindluse mõju laiema, kujuneb välisnõudluse kasv kevadprognosisiga võrreldes tagasihoidlikumaks, kuid jääb ajaloolises võrdluses tugevaks. **Kaupade ja teenuste eksport** kasvab tänava 3,4%. Sarnaselt möödunud aastale veab ekspordi kasvu teenuste laiapõhjaline eksport. Teenustesektori edukus tugineb eelkõige IT ja transporditeenuste suurenevale ekspordile. Kaubaekspordi kasvu pidurdab siseteadmete välisellimuste vähesus. 2019. aastal peaks ekspordi kasv siseteadmete mahtude stabiliseerudes kiirenema 3,8%ni, mis on lähedane oodatava välisnõudluse suurenemisega.

Kooskõlas välisnõudluse arengutega stabiliseerub ekspordi kasv järgnevatel aastatel 3,7% juures. Import suureneb sel aastal 4,9%, mida toetab valitsussektori investeerimisaktiivsuse suurenemine, tulumaksureformiga kaasnev eratöötamise elavnemine kui ka siseturule suunatud tegevusalade kasv.

2017. aastal oli **jooksevkonto** ülejääk aegade suurim, ulatudes 3,2%ni SKPst. 2018. aastal mõjutab jooksevkontot eelkõige kaupade impordi tugevnemine, tuues kaasa ülejäägi vähenemise 2,2%ni SKPst. Investeerimisaktiivsuse järk-järgulise suurenemise ja välisettevõtete kasumlikkuse oodatava taastumise mõjul peaks jooksevkonto ülejäägi vähenemine prognoosiaastatel jätkuma.

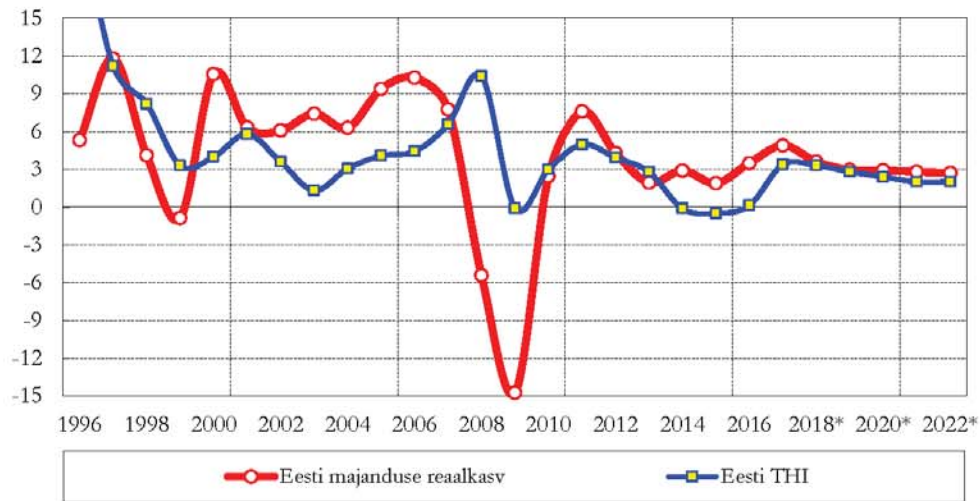
Arvestades energiakandjate kõrge hinnataseme püsimist, põuast tingitud toidu kallinemist ning teenuste hinnatõusu taastumist, ei ole **inflatsioon** aeglustumist 2018. aasta teisel poolel oodata. 2018. aasta kokkuvõttes tõusevad tarbijahinnad 3,3%. Kuigi toidu ja teenuste hinnatõus kiireneb, põhjustab inflatsiooni aeglustumise 2019. aastal 2,8%ni energiahindade tõusu peatumine ning maksumeetmete mõju vähenemine. Kui toidu osas on tegu põua mõjudega, siis teenuste osas ajutiste tegurite taandumine ning potentsiaaliülesest majanduskasvust ja tööjõupuudusest tingitud kiire palgakasvu jätkumine. Energiahindu mõjutab naftahindade stabiliseerumine ning elektri börsihinna eeldatav odavnemine. Maksumeetmete mõju hakkab vähenema. Kaudsed maksud kergitavad inflatsiooni 0,5%, sisaldades ka alkoholi aktsiisimäära tõusu. Prognoosiperioodi lõpus alaneb inflatsioon 2,0%ni eelkõige maksumeetmete mõju taandumise ning välistegurite tagasihoidliku panuse tõttu.

2018. aasta esimesel poolaastal jätkus positiivne **tööturu** areng – hõive kasvas sel perioodil 1,3% ning tööpuudus oli 6% lähedal. Hõive kasv oli suhteliselt laiapõhjaline ning töötajate arv suurenes enamikes tegevusalades. Vähenev tööealine rahvastik ning suhteliselt madalale tasemele langenud tööpuudus on viinud olukorrani, kus ettevõtetel on üha raskem leida uusi töötajaid. Hea majanduskonjunktuur ning tellimuste mahu kasvuootused lähikuudeks nii tööstuses kui ka ehituses suurendavad nõudlust täiendavate töötajate järele. Töötajate palkamist hõlbustavad 2018. aasta juulist rakendunud Välismaalaste seaduse muudatused. 2019. aastal ootame hõive kasvu aeglustumist 0,8%ni majanduskasvu stabiliseerumise ning tööjõu pakkumise piirangute tõttu. Prognoosiperioodi lõpul ootame hõivatud inimeste arvu langust tööealise elanikkonna vähenemise tõttu. Hõive kasvu toetab töövõimereformi järkjärguline rakendumine. Tööpuuduse määr peaks 2022. aastaks suurenema 6,6%ni. Selle põhjuseks on töövõimereformi tõttu suurenev aktiivsus töövõimetute seas.

Keskmise palga kasvutempo on kooskõlas majanduskasvuga ning ulatus 2018. aasta esimesel poolaastal 7%ni. Palgakasv on laiapõhjaline, suuremate tegevusaladest oli keskmisest kiirem palgakasv hulgi- ja jaekaubanduses ning ehituses. Keskmisest madalama palgaga tegevusalades on palgakasv aeglustunud vaatamata tööjõu puudusele. 2018. aasta algusest rakendunud maksuvaba tulu muudatus vähendab oluliselt madalapalgaliste maksukoormust. Maksuvaba tulu tõusu tõttu tõusis netopalk ehk kättesaadav palk 2018. aasta esimeses pooles ligikaudu 9% võrra. Prognoosi kohaselt ootame 2018. aasta palgakasvuks 7%, mis aeglustub 2019. aastal 6%ni tulenevalt majanduskasvu stabiliseerumisest. See tähendab, et palgakasv püsib mõõdukalt kiirena ning kooskõllalisena tootlikkuse arenguga. Tööturu pingete jätkumise tõttu ei ole põhjust oodata palgakulude osakaalu vähenemist suhtena SKPsse.

Joonis 1

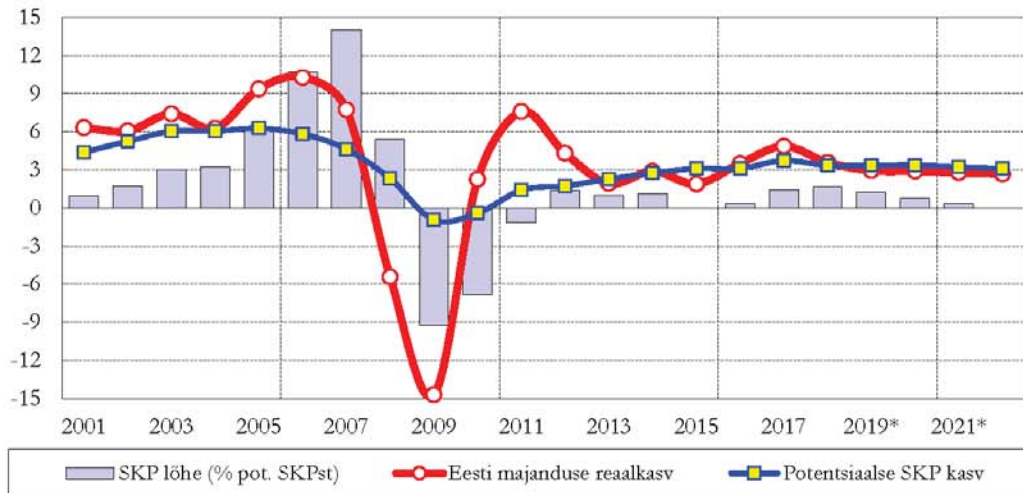
Eesti majanduskasv ning tarbijahinnaindeksi muutus
(protsenti)

Allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium.

Joonis 2

Potentsiaalse SKP ja SKP lõhe areng
(protsenti)

Allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium.

Tabel 0.i) Põhieeldused

	2017	2018*	2019*
Lühiajaline intressimäär (aasta keskmine)	-0,3	-0,3	-0,2
Pikaajaline intressimäär (aasta keskmine)	0,4	0,5	0,6
USD/€ vahetuskurss (aasta keskmine)	0,887	0,848	0,873
Nominaalne efektiivne vahetuskurss	-0,8	4,2	0,7
SKP kasv maailmas, v.a EL	3,9	4,1	4,0
EL SKP kasv	2,4	2,1	1,9
Asjakohaste välisturgude kasv	6,2	4,0	3,7
Impordimaht maailmas, v.a EL	5,3	4,6	4,2
Nafta hind (Brent, USD/barrel)	54,2	72,0	72,4

Allikas: Rahandusministeerium.

Tabel 1.a. Makromajanduslikud väljavaated

	ESA kood	2017	2017	2018*	2019*
		tase	muutus	muutus	muutus
1. Reaalne SKP	B1*g	19155,1	4,9	3,6	3,0
millest					
1.1. Agregeeritud eelarvemeetmete hinnanguline mõju majanduskasvule (1/)		-	-	-	-
2. Potentsiaalne SKP			3,7	3,3	3,4
panused:					
- tööjõud			1,2	0,7	0,5
- kapital			1,2	1,1	1,2
- kogutootlikkus (TFP)			1,3	1,5	1,7
3. Nominaalne SKP	B1*g	23615,1	8,9	7,8	6,3
Realse SKP komponendid					
4. Eratarbimiskulutused	P.3	9925,5	2,6	4,1	3,9
5. Valitsussektori lõpptarbimiskulutused	P.3	3429,1	0,6	0,0	0,8
6. Kapitali kogumahutus põhivarasse	P.51	5008,3	12,5	-1,0	4,4
7. Varude muutus (% SKPst)	P.52 + P.53	390,7	1,6	3,2	2,5
8. Kaupade ja teenuste eksport	P.6	16310,9	3,5	3,4	3,8
9. Kaupade ja teenuste import	P.7	15975,9	3,6	4,9	4,0
Panused SKP reaalkasvu					
10. Lõplik sisemajanduse nõudlus			4,3	1,8	3,1
11. Varude muutus	P.52 + P.53		-0,4	1,9	-0,3
12. Väliskaubanduse saldo	B.11		0,1	-0,9	0,0

1/ Pärast riigi eelarvestrateegiat tehtud täiendavate eelarvemeetmete rakendamine otsustati pärast majandusprognosi valmimist ning nende mõju majanduskasvule ei ole prognoosis arvestatud.

Allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium.

Tabel 1.b. Hinnasuundumused

	ESA kood	2017	2017	2018*	2019*
		tase 2010=100	muutus	muutus	muutus
1. SKP deflaator		123,3	3,9	3,9	3,2
2. Eratarbimise deflaator		119,3	3,7	3,3	2,9
3. THHI		118,8	3,7	3,3	3,0
4. Avaliku sektori tarbimise deflaator		136,8	6,1	7,2	7,1
5. Investeeringute deflaator		115,2	3,0	3,4	3,0
6. Ekspordihinna deflaator (kaubad ja teenused)		110,8	3,8	1,9	1,7
7. Impordihinna deflaator (kaubad ja teenused)		106,4	2,9	1,7	1,7

Allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium.

Tabel 1.c. Tööturu suundumused

	ESA kood	2017	2017	2018*	2019*
		tase	muutus	muutus	muutus
1. Hõivatud, tuhat		658,6	2,2	1,2	0,8
2. Tööhõive, töötunnid					
3. Töötuse määr (%)		40,3	5,8	5,7	6,0
4. Tööviljakus, isikud (reaalne SKP inimese kohta)		29,1	2,6	2,3	2,1
5. Tööviljakus, töötunnid (reaalne SKP töötunni kohta)					
6. Hüvitised töötajatele	D.1	11 371,3	8,8	8,4	7,2
7. Hüvitised töötaja kohta		17,267	6,5	7,0	6,3

Allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium.

Tabel 1.d. Positsioonid sektorite lõikes

	ESA kood	2017	2018*	2019*
		% SKPst	% SKPst	% SKPst
1. Netolaenuandmine/ -võtmine muu maailma suhtes	B.9	4,2	3,6	3,3
<i>mildest:</i>				
- kaupade ja teenuste bilanss		4,6	3,5	3,4
- esmaste tulude ja siirete bilanss		-1,4	-1,3	-1,5
- kapitalikonto		1,0	1,5	1,5
2. Erasektori netolaenuandmine/ -võtmine	B.9			
3. Valitsussektori netolaenuandmine/ -võtmine	B.9	-0,4	0,7	0,5
4. Statistiline erinevus		0,1	-	-

Allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium.

Rahandusministeeriumi majandusprognoosi koostavad ministeeriumi Fiskaalpoliitika osakonna analüütikud, kes kuuluvad ministeeriumi koosseisu. Prognoosi objektiivsus ja sõltumatus on tagatud prognoosiprotsessi läbipaistvuse, erinevate majaväliste prognoosijate kaasamise ja prognoositulemuste pideva võrdluse kaudu. Rahandusministeeriumi majandusprognoosi esialgne versioon arutatakse läbi Eesti Panga prognoosimeeskonnaga. Enne Rahandusministeeriumi prognoosi lõplikku fikseerimist arutatakse selle põhieeldused ja tulemused ühisseminaril läbi kõigi Eesti olulisemate prognoosijatega, kes töötavad keskpangas, kommertsbankades ja teistes majandusanalüüsiga tegelevates organisatsioonides. Kokku on selliseid kaasatavaid organisatsioone umbes kümnekond. Lisaks on Rahandusministeeriumi prognoosi seletuskirjas välja toodud võrdlustabelid ja joonised erinevate sõltumatute prognoosijate prognoositulemustega, mille põhjal on lihtne veenduda mõne prognoosija süstemaatilises kallutatuses.

Rahandusministeeriumi 2018. aasta suvise majandusprognoosi lisas 4 on toodud süsteemsete prognoosivigade analüüs, kus leitakse, et aastate 2014-2017 kohta tehtud makromajandusnäitajate prognooside vead on rahandusministeeriumi prognoosides võrreldavas suurusjärgus Eesti Panga ning Euroopa Komisjoni majandusprognooside eksimustega. Majandusprognooside võrdlemisel ilmneb, et kolm vaatluse all olevat institutsiooni on teinud sarnaseid vigu tulevikuootuste hindamisel, st prognoosivead on reeglina samasuunalised ning üldiselt ka samas ulatuses. See tähendab, et rahandusministeeriumi prognoosid aastate 2014-2017 kohta ei ole süsteemselt erinevad teistest prognoosidest.

EL liikmesriikide majandus- ja eelarvepoliitikate koordineerimise raamistiku muudatused näevad ette, et kõigis euroala riikides tuleb luua sõltumatu institutsioon, mis jälgiks eelarvepoliitika vastavust eelarvereglitele ning hindaks vajaduse korral tarvidust rakendada raamistikus toodud korrigeerimismeetmeid. Eesti sõltumatu eelarvenõukogu loodi 2014. aastal Eesti Panga juurde. Eelarvenõukogu peab põhikirja kohaselt andma hinnangu riigi makromajandus- ja rahandusprognooside, eelarvestrateegia ning valitsussektori struktuurse eelarvepositsiooni eesmärgi saavutamise kohta.

Eelarvenõukogu 19.09.2018 arvamus Rahandusministeeriumi 2018. aasta suvise majandusprognoosi kohta ütleb:²

- „Eelarvenõukogu hinnangul kirjeldab rahandusministeeriumi 2018. aasta suvine makromajandusprognoos piisava usaldusväärsusega Eesti majanduskasvu ja inflatsiooni väljavaadet ning on kooskõlas mitme teise institutsiooni prognoosiga.“
- „Eelarvenõukogu hinnangul on maksude üle - ja alalaekumise riskid tasakaalus ning kokkuvõttes võib rahandusprognoosi pidada sobivaks aluseks järgmise aasta riigieelarve väljatöötamisele. Peamistest maksuliikidest võib tööjõumaksude laekumine olla isegi oodatust kiirem, kuid käibemaksu laekumise puhul on tõenäosem alalaekumise risk.“
- Eelarvenõukogu soovib võtta 2019. aastaks vastu riigieelarve, mis seab valitsussektori struktuurse eelarvepositsiooni eesmärgiks väikese ülejäägi – praeguses majanduse kõrgkonjunktuuris ei ole mõistlik struktuurset eelarvepositsiooni selle aasta omaga võrreldes lõdvendada. Suvises majandusprognoosis ootab rahandusministeerium 2018. aastaks struktuurset ülejääki 0,2% SKPst.

Alljärgnevalt on välja toodud olulisemad erinevused rahandusministeeriumi 2018. aasta suvise majandusprognoosi ning teiste makromajandusprognooside koostavate institutsioonide viimaste avalikult teadaolevate kasvuootuste vahel. Nende omavahelisel võrdlemisel tuleb

² Pikemalt loe Eelarvenõukogu veebilehelt: https://media.voog.com/0000/0036/0984/files/2018_09_eelarvenoukogu_arvamus.pdf

arvestada, et prognoosid on koostatud erinevatel aegadel ja sellest tulenevalt erineva informatsiooni alusel, mis tingib ka erinevused prognoosi eeldustes ja tulemustes.

Aasta alguses ja kevadel prognoositi selleks aastaks keskeltläbi 4% lähedast reaalselt majanduskasvu. I kvartali kasv osutus aga oodatust nõrgemaks, misjärel on prognoose veidi langetama hakatud. Viimastel kuudel avalikustatud prognoosid jäävad 3,5% lähedale, mis on sarnane ka rahandusministeeriumi ootusega.

2019. aasta majanduskasvu osas lähivad institutsioonide prognoosid rohkem lahku. Suvel avaldatud prognoosid jäävad 2,7% – 3,5% vahemikku. Sealjuures osad asutused on kasvuprognoosi tõstnud, teised aga langetanud. Seega selget konsensust järgmise aasta kasvu osas veel ei ole. Kõige värskemate prognoosidega võrreldes on rahandusministeeriumi ootus pigem prognoosivahemiku alumises otsas.

Tabel 1.e. Majandusprognooside võrdlus

	SKP reaalkasv, %			SKP nominaalkasv, %		
	2018*	2019*	2020*	2018*	2019*	2020*
Rahandusministeerium	3,6	3,0	2,9	7,8	6,3	5,8
Eesti Pank	3,5	3,6	2,5	7,8**	7,1**	5,8**
Swedbank	3,5	3,2	2,7	7,8**	6,8**	6,0**
SEB	3,4	3,5	2,8	-	-	-
Luminor	3,5	3,4	2,7	-	-	-
Consensus Forecasts	3,5	3,1	-	-	-	-
Euroopa Komisjon	3,5	2,7	-	-	-	-
IMF	3,9	3,2	3,0	8,1**	6,7**	6,5**
OECD	3,7	3,2	-	6,1**	6,1**	-
Konjunkturiinstituut	4,0	-	-	8,3**	-	-

	Tarbijahinnaindeks, %			Valitsussektori positsioon, % SKPst		
	2018*	2019*	2020*	2018*	2019*	2020*
Rahandusministeerium	3,3 (3,3*)	2,8 (3,0*)	2,4 (2,6*)	0,6	0,5	0,4
Eesti Pank	2,8 (2,8*)	2,5 (2,9*)	1,9 (2,3*)	-0,5	-0,2	-0,3
Swedbank	3,4	3,0	2,5	-0,5	-0,3	-0,2
SEB	3,5*	2,5*	2,5*	-0,4	-0,7	-0,7
Luminor	3,3	2,7	2,4	-	-	-
Consensus Forecasts	3,1	2,8	-	-0,4	-0,4	-
Euroopa Komisjon	2,9*	2,7*	-	-	-	-
IMF	3,0*	2,5*	2,3*	-0,4	-0,2	0,0
OECD	2,8*	2,5*	-	0,4	-0,2	-
Konjunkturiinstituut	3,1	-	-	-	-	-

* tarbijahindade harmoneeritud indeks.

** arvatud nominaalse SKP mahu prognoosi või SKP reaalkasvu ja deflaatori summeerimise põhjal.

Allikad:

Rahandusministeerium. 2019. aasta riigieelarve seaduse eelnõu seletuskiri. 26.09.2018.

European Commission. European Economic Forecast. Summer 2018 (Interim). 12.07.2018.

IMF. World Economic Outlook. April 2018. 17.04.2018.

OECD Economic Outlook. No 103. May 2018. 30.05.2018.

Eesti Pank. Rahapoliitika ja majandus. 2/2018. 26.06.2018.

Konjunkturiinstituut. Konjunktuur nr 2 (205) 2018. 19.06.2018.

SEB. Nordic Outlook. September 2018. 28.08.2018.

Swedbank. Swedbank Economic Outlook – August 2018. 30.08.2018.

Luminor. Luminori majandusprognoos – sügis 2018. 06.09.2018.

Eastern Europe Consensus Forecasts. 20.08.2018.

2. Eelarve-eesmärgid

Valitsuse keskpika perioodi eesmärk (MTO) on stabiilsusprogrammi kohaselt valitsussektori struktuurne eelarvepuudujääk kuni 0,5% SKPst. Globaalse majanduskriisi järgselt on alates 2009. aastast valitsussektori eelarvepositsioon olnud valdavalt struktuurses ülejäägis või tasakaalus (v.a. 2013, 2016 ja 2017 aastal, mil oli puudujääk vastavalt 0,4%, 0,1% ja 0,7% SKPst).

2018. aastal on struktuurne eelarvepositsioon tasakaalus tänu majandustsükli mõjule, heale maksulaekumisele ning mõõdukale kulude kasvule. Fiskaalpoliitika üldine eesmärk on hoida eelarvepoliitika neutraalne või vastutsükliline. **2019. aastal on valitsussektori eelarve struktuurses tasakaalus, mis vastab eelarvestrateegias seatud eesmärgile.** Struktuurne tasakaal säilib ka järgneval kahel aastal ning aastaks 2022 jõuab valitsussektor struktuurse eelarveülejäagini 0,1% SKPst. Eesmärkide saavutamisel eelarves jätkusuutlikkuse probleeme ei ole. **Seega peab Eesti perioodil 2018-2022 kinni oma keskpika perioodi eesmärgist, mis on valitsussektori struktuurne puudujääk kuni 0,5% SKPst.**

Oleme säilitanud kevadel seatud struktuurse eelarvepositsiooni eesmärgi, kuna oleme veendunud, et see kajastab Eesti fiskaalset positsiooni õigesti ja õiglaselt ning on vastavuses nii siseriiklike eelarvereeglite kui ka Stabiilsuse ja Kasvu Pakti nõuetega. Nii kevadel eelarvestrateegias kui sügisel 2019. aasta riigieelarve eelnõus võetud meetmed on realistlikult teostatavad ning mõjuhinnangud konservatiivselt koostatud. Me ei pea põhjendatuks Euroopa Komisjoni hinnangut eelarvestrateegia meetmete osalisele mitterakendumisele, mis suuresti põhjustas nõukogu riigispetsiifilise soovitusel parandada Eesti poolt 2019. aastaks planeeritavat struktuurset eelarvepositsiooni. Riigi eelarvestrateegias planeeritud meetmed on rakendumas plaanipäraselt, sh: kevadel planeeritud meetmed sisalduvad 2019. aasta riigieelarve eelnõus ning kaasnevad seadusemuudatuse eelnõud on olemas; riigiettevõtetest planeeritud dividenditulude osas annavad käesoleva aasta tulemused kinnitust, et 2019. aastal suudetakse vajalikud mahus dividende jaotada; töövõimereform on edukalt käivitunud ning tegelikud tulemused on kooskõlas prognoosistuga. 2019. aasta riigieelarve meetmete kohta oleme Euroopa Komisjonile selgitusi jaganud ja lahendamata küsimusi ei ole õhku jäänud.

2017. aastal oli valitsussektori eelarve puudujäägis, mis moodustas Statistikaameti andmete kohaselt 91 mln eurot ehk 0,4% SKPst. Puudujäägis olid keskvalitsus (0,4% SKPst) ning kohalikud omavalitsused (0,2% SKPst), mida osaliselt tasakaalustas sotsiaalkindlustusfondide ülejääk (0,2% SKPst). Nii keskvalitsuse kui ka kohalike omavalitsuste puudujääk tulenes peamiselt hoogsalt kasvanud investeerimistegevusest. Sotsiaalkindlustusfondide tulemlüüasa ootusi nii Haigekassa kui ka Töötukassa osas, mille põhjustas sotsiaalmaksu ja töötuskindlustusmaksu hea laekumine.

2018. aasta valitsussektori eelarvepositsioon jõuab 2019. aasta eelarve eelnõus sisalduvaid otsuseid arvestades nominaalse ülejäägini 0,6% SKPst. Ülejäägis on kõik valitsussektori tasandid. Riigieelarve eelnõu kohaselt kujuneb järgmise aasta valitsussektori nominaalseks eelarveülejäagiks 0,5% SKPst tulenevalt lisanduvatest investeringutest, mis vähendab peamiselt kohalike omavalitsuste eelarveülejäaki.

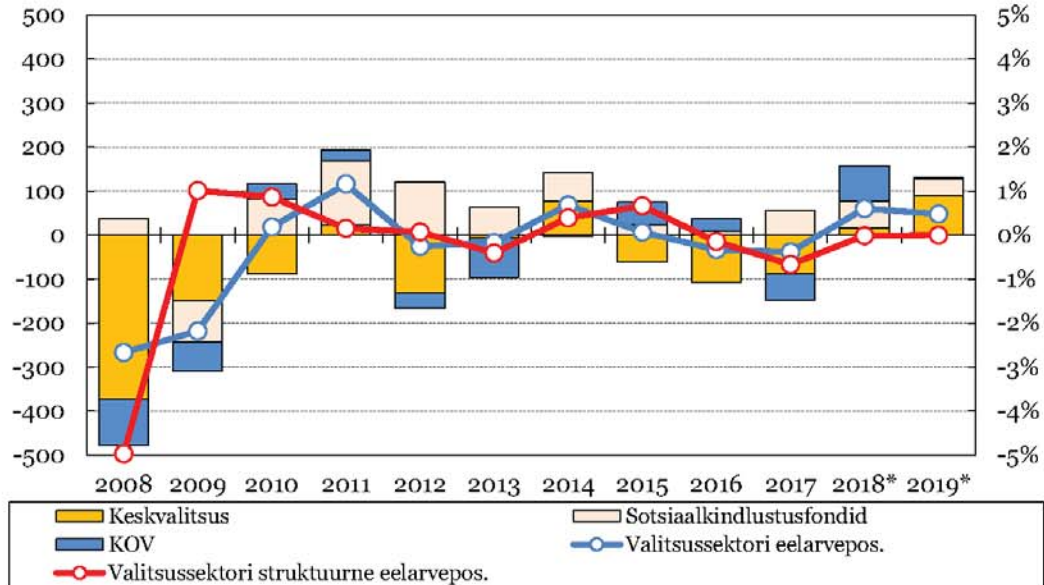
Eesti valitsussektori võlg vähenes 2017. aastal 8,7%ni SKPst, ulatudes nominaalselt 2 064 mln euroni. Võla osakaalu vähenemise peamiseks põhjuseks oli SKP kiirem kasv võrreldes võla kasvuga. Nominaalselt kasvas eelmisel aastal kohalike omavalitsuste ning keskvalitsusse kaasatud avalik-õiguslike ja sihtasutuste võlg. Valitsussektori võlakooormus protsendina SKPst

käesoleval aastal väheneb, ulatudes prognoosi kohaselt 8,1%ni ning jõuab 2019. aasta lõpuks 7,4%ni SKPst.

Joonis 3

Valitsussektori eelarvepositsioon

(% SKPst)

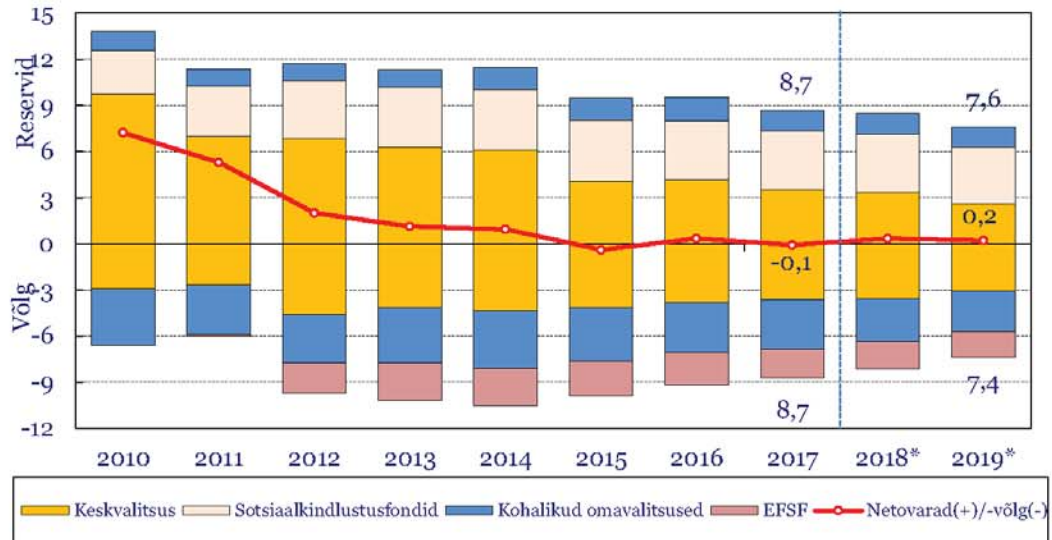

Allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium.

Joonis 4

Valitsussektori likviidsed varad, võlakoormus ja netopositsioon

(% SKPst)

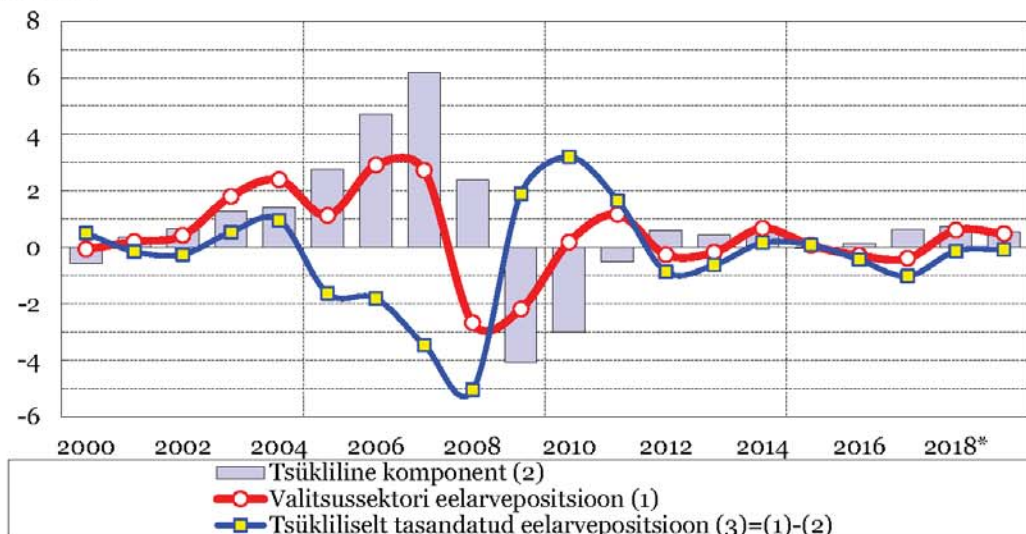

Allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium.

Joonis 5

Valitsussektori tsükliliselt tasandatud eelarvepositsioon

(% SKPst)

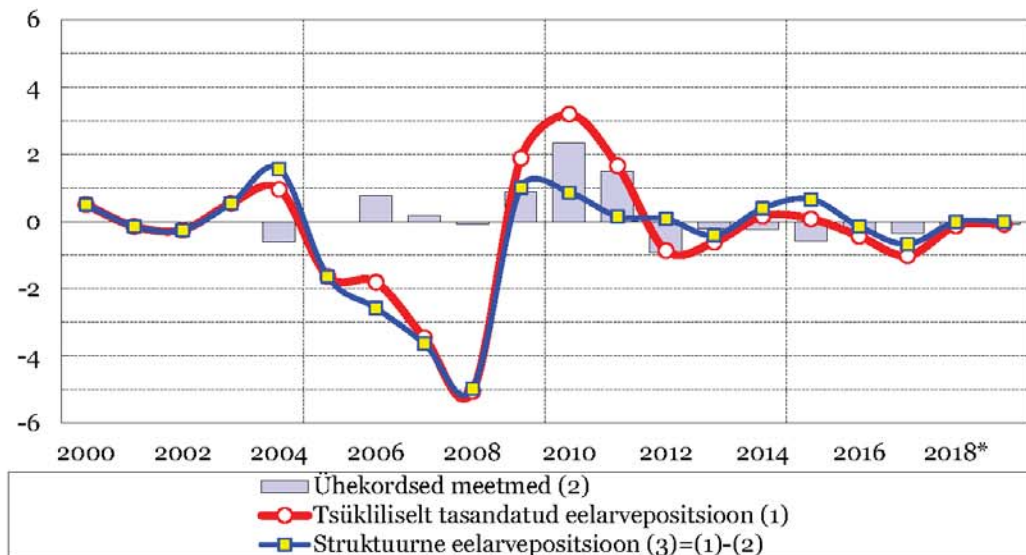

Allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium.

Joonis 6

Valitsussektori struktuurne eelarvepositsioon

(% SKPst)

Allikas: Rahandusministeerium.

Tabel 2.a. Valitsussektori eelarve eesmärgid allsektorite lõikes

	ESA kood	2018 (1/)	2019*
		% SKPst	% SKPst
Netolaenuandmine (+) / netolaenuvõtmine (-) (B.9) allsektorite lõikes			
1. Valitsussektor	S.13	0,6	0,5
2. Keskkvalitsus	S.1311	0,1	0,3
3. Liidumaa/ piirkondlik valitsus	S.1312	-	-
4. Kohalikud omavalitsused	S.1313	0,3	0,0
5. Sotsiaalkindlustusfondid	S.1314	0,2	0,1
6. Intressikulud	D.41	0,0	0,0
7. Primaarne eelarvepositsioon (3/)		0,6	0,5
8. Ühekordsed jm ajutised meetmed (4/)		-0,1	-0,1
9. SKP reaalkasv (%) (=1. Tabelis 1.a)		3,6	3,0
10. SKP potentsiaalne kasv (%) (=2. Tabelis 1.a)		3,3	3,4
panused:			
- tööjõud		0,7	0,5
- kapital		1,1	1,2
- kogutootlikkus (TFP)		1,5	1,7
11. SKP lõhe (% potentsiaalsest SKPst)		1,7	1,3
12. Tsükliline eelarvekomponent (% potentsiaalsest SKPst)		0,7	0,6
13. Tsükliliselt kohandatud eelarvepositsioon (=1 - 12) (% potentsiaalsest SKPst)		-0,1	-0,1
14. Tsükliliselt kohandatud primaarne eelarvepositsioon (=13 + 6) (% potentsiaalsest SKPst)		-0,1	0,0
15. Struktuurne eelarvepositsioon (=13 - 8) (% potentsiaalsest SKPst)		0,0	0,0

1/ 2019 riigieelarve eelnõu kohaselt.

2/ TR-TE= B.9.

3/ Primaarne eelarvepositsioon arvutatakse järgmiselt (B.9, punkt 1) + (D.41, punkt 6).

4/ Plussmärk tähendab puudujääki vähendavaid ühekordseid meetmeid.

Allikas: Rahandusministeerium.

Tabel 2.b. Valitsussektori võla suundumused

	ESA kood	2018*	2019*
		% SKPst	% SKPst
1. Koguvõlg		8,1	7,4
2. Koguvõla suhte muutus		-0,6	-0,8
Koguvõla muutuse tegurid			
3. Primaarne eelarvepositsioon (=7. Tabelis 2.a.i))		0,6	0,5
4. Intressikulud	D.41	0,0	0,0
5. Muud võlakoormuse muutuse tegurid (stock-flow adjustment)		0,6	0,2
<i>millest:</i>			
- erinevused kassa- ja tekkepõhise arvestuse vahel		-	-
- finantsvarade netoakumuleerimine		-	-
<i>millest:</i>			
- erastamistulud		-	-
- väärtuse hindamise mõju jm		-	-
p.m.: Võla kaudne intressimäär (1/)		0,6	0,7
Muud asjakohased muutujad			
6. Likviidsed finantsvarad (2/)		8,5	7,6
7. Netofinantsvõlg (7=1-6)		-0,3	-0,2
8. Võla (olemasolevad võlakirjad) amortisatsioon alates eelmise aasta lõpust ³		0,1	0,3
9. Välisvaluutas nomineeritud võla osakaal		0,0	0,0
10. Keskmine tagasimaksetähtaeg ⁴		3,2	2,7

1/ Intressikulud jagatud eelmise aasta võlatasemega.

2/ Likviidsed varad on määratletud siin kui F2, F3 (valitsussektori puhul konsolideeritud, st valitsusüksuste finantspositsioonid on tasaarvestatud), F.511, F.52 (ainult juhul, kui on börsil noteeritud), F.71.

Allikas: Rahandusministeerium.

Tabel 2.c. Tingimuslikud kohustused

	2018*	2019*
	% SKPst	% SKPst
Riiklikud tagatised	9,2	8,7
millest: finantssektoriga seotud tagatised	9,0	8,5

Allikas: Rahandusministeerium.

³ Keskvalitsuse laenamine ilma sihtasutuste ja avalik õiguslike juriidiliste isikuteta.

⁴ Keskvalitsuse laenud ilma sihtasutuste ja avalik õiguslike juriidiliste isikuteta.

3. Tulu- ja kuluproгноosid muutumatu poliitika eeldusel

Suvises prognoosis (Tabel 3) korrigeeriti võrreldes Stabiilsusprogrammiga ülespoole muid tulusid ning kapitali kogumahutuse, hüvitised töötajatele ja sotsiaalmaksete prognoosi. Näitajad protsendina SKPst ei ole üks-ühele võrreldavad, kuna suvise prognoosi tabelis on suhtarvud näidatud 31.08.2018 avaldatud korrigeeritud SKP aegrea põhjal, aga Stabiilsusprogrammis varasema SKP põhjal.

Tabel 3. Valitsussektori kulu- ja tuluproгноosid, mis põhinevad eeldusel, et poliitikat ei muudeta, peamiste komponentide lõikes

Valitsussektor (S13)	ESA kood	2018*	2019*
		% SKPst	% SKPst
1. Kogutulu muutumatu poliitika korral	TR	41,0	41,3
millest			
1.1. Tootmis- ja impordimaksud	D.2	14,2	14,5
1.2. Jooksvad tulumaksud, omandimaksud jm	D.5	7,6	7,3
1.3. Kapitalimaksud	D.91	0,0	0,0
1.4. Sotsiaalmaksud	D.61	11,8	11,9
1.5. Omanditulu	D.4	0,8	0,9
1.6. Muu		6,6	6,7
p.m.: Maksukoormus (=D.2+D.5+D.61+D.91-D.995)		33,6	33,7
2. Kogukulu muutumatu poliitika korral	TE	40,2	41,0
millest			
2.1. Hüvitised töötajatele	D.1	11,2	11,4
2.2. Vahetarbimine	P.2	6,5	6,6
2.3. Sotsiaalmaksud	D.62 D.632	13,6	13,8
millest töötushüvitised		0,3	0,3
2.4. Intressikulud (=9. Tabelis 2.a)	D.41	0,0	0,0
2.5. Subsiidiumid	D.3	0,5	0,6
2.6. Kapitali kogumahutus põhi-varasse	P.51	5,8	5,9
2.7. Kapitalisiirded	D.9	0,6	0,7
2.8. Muu		1,9	2,0

Allikas: Rahandusministeerium.

4. Kulu- ja tulueesmärgid. Valitsussektori kulutused funktsioonide lõikes

Eelarvekava (Tabel 4.a) erineb suvisest prognoosist (Tabel 3) tulu- ja kulumeetmete (Tabel 5.a) tõttu. 2018. aasta tulud vähenesid eelarvekava kohaselt 0,2% SKPst eelkõige seoses alkoholiaktsiisi tõusu ära jätmisega. 2019. aastal suurenesid tulud meetmete tulemusel 0,1% SKPst. Kulude maht 2018. aastal oluliselt ei muutunud; 2019. aastal vähenes 0,1% võrra SKPst sotsiaalmaksete vähenemise tõttu.

Tabel 4.a. Valitsussektori kulu- ja tulueesmärgid peamiste komponentide lõikes

Valitsussektor (S13)	ESA kood	2018*	2019*
		% SKPst	% SKPst
1. Kogutulu eesmärk	TR	40,9	41,4
millest			
1.1. Tootmis- ja impordimaksud	D.2	14,1	14,4
1.2. Jooksvad tulumaksud, omandimaksud jm	D.5	7,6	7,3
1.3. Kapitalimaksud	D.91	0,0	0,0
1.4. Sotsiaalmaksud	D.61	11,8	11,9
1.5. Omanditulu	D.4	0,8	0,9
1.6. Muu		6,6	6,8
p.m.: Maksukoormus (=D.2+D.5+D.61+D.91-D.995)		33,4	33,6
2. Kogukulu eesmärk	TE	40,3	40,9
millest			
2.1. Hüvitised töötajatele	D.1	11,2	11,4
2.2. Vahetarbimine	P.2	6,6	6,7
2.3. Sotsiaalmaksud	D.62 D.632	13,5	13,7
millest töötushüvitised		0,3	0,3
2.4. Intressikulud (=9. Tabelis 2.a)	D.41	0,0	0,0
2.5. Subsidiidumid	D.3	0,5	0,6
2.6. Kapitali kogumahutus põhi-varasse	P.51	5,8	5,8
2.7. Kapitalisiirded	D.9	0,6	0,7
2.8. Muu		1,9	2,0

Allikas: Rahandusministeerium.

Tulenevalt Stabiilsuse ja Kasvu Pakti (SGP) nõuetest peaks liikmesriigi valitsussektori kulude kasv olema kooskõlas liikmesriigi majanduskasvuga. Kulude kasvu eesmärgiks (*expenditure benchmark*) loetakse reeglina liikmesriigi 10 aasta keskmine potentsiaalne majanduskasv (perioodil t-5 kuni t+4), mis vastavalt Euroopa Komisjoni 2018. aasta kevadisele majandusprognoosile on 2,6%. Juhul, kui liikmesriik ei täida jooksvat aastal oma keskpika perioodi eesmärki (MTO), milleks Eesti puhul on valitsussektori eelarve struktuurne defitsiit kuni 0,5% SKPst, võetakse kokkuleppe kohaselt järgneva aasta kulueesmärgiks madalam väärtus (Eesti puhul 1,2%), mis aitab kaasa struktuurse eelarvepositsiooni parandamisele vähemalt 0,6% võrra SKPst ja viib lõppkokkuvõttes MTO täitmiseni.

2018. aastal kasvavad Eesti valitsussektori kulud⁵ 2,7% võrra, mistõttu Eesti ületab napilt kulueesmärgi (0,1 protsendipunkti võrra). Eesti ei täida kulueesmärgi ka 2019. aastal, mil kulud kasvavad 3,0% võrra, ületades rahandusministeeriumi hinnangul lubatud kulukasvu 0,4 protsendipunkti võrra. 2018. aastal on kulude maht kevadel oodatuga võrreldes mõnevõrra väiksem, mis suurendab 2019. aastaks planeeritud kulude oodatavat kasvumäära. Sealjuures on tähtsamate põhjustena olnud oodatust väiksemad kohalike omavalitsuste investeeringud ning sotsiaalkindlustusfondide kulutused. Samas rahandusministeeriumi hinnangul ei ohusta kulueesmärgi järgi ülemäärane kulude kasv keskpika perioodi eesmärgi (MTO; -0,5% SKPst) täitmist, kuna 2019. aasta riigieelarve on majandustsükli arvestades koostatud struktuurses tasakaalus ning nominaalses ülejäägis.

Tabel 4.b. Kulueesmärgist välja jäetavad summad

	2017	2017	2018*	2019*
	tase (mln eurot)	% SKPst	% SKPst	% SKPst
1. Välisvahendite kulu, mis on tuludega kaetud	393,0	1,66	2,33	2,75
1a. sh investeeringud, mis on tuludega kaetud	199,0	0,84	0,95	1,03
2. Töötuskindlustuse kulu, mis tuleneb majandustsüklist⁶	0,0	0	0	0
3. Valitsussektori tulused muutvad valikulised meetmed (discretionary measures)⁷	86,1 ⁸	0,36	0,68	0,41
4. Seadusest tulenevad muudatused valitsussektori tuludes, mis on seotud kuluvajaduse kasvuga	0,0	0	0	0

Allikas: Rahandusministeerium.

⁵ Kulude arvestamisel on vastavalt Euroopa Komisjoni metoodikale arvestatud kulude reaalkasvu, kasutades SKP deflaatorit, ning arvestusest on eemaldatud teatud kulud (Tabel 4.b., lisaks intressikulu ja kapitalimahutuse kohandus).

⁶ Eksperthinnangu korras on eeldatud, et töötus on loomulikul tasemel.

⁷ Arvestatud meetmed on: üldise ja täiendava pensionide maksuvaba tulu tõus; maksuvaba tulu muud muudatused (koolituskulude soodustuse piiramine, täiendava lapse maksuvabastuse lahtisidumine üldisest, üldise maksuvabastuse piiri langetamine, tervisekulude soodustus, eluasemelaenu intresside soodustuse piirang, hoiuseintresside soodustuse kaotamine); firmaautode erisoodustuse muudatused; dividendide tulumaks; riigieelarve palgatõus; madalapalgaliste tagasimakse; juriidilise isiku tulumaksu määra langetus (küpsetele ettevõtetele); kasumite väljaviimise piiramine; tõise tulu õiglase maksustamise meede; ettevõtluskonto väikeettevõtetele; aktsiiside tõstmine; ehitusmetalli pöördmaksustamine; käibemaksukohustuslase piirmäära tõstmine; kütuse reaalaja kontrolli meede; elektriaktsiisi soodustus suurtarbijatele; FIEde maksumuudatused; tulu CO₂ kvoodi müügist; trahvide muudatused tõus; ressursitasude muudatused, KOV maksusoodustuste laiendamine.

⁸ Kõikide alates 01.01.2017 rakendunud maksumuudatuste mõju võrreldes kontrafaktuaaliga. Järgnevatel aastatel on selle mõju muutus.

Tabel 4.c. Valitsussektori kulutused funktsioonide lõikes

Tabel 4.c.i) Valitsussektori kulutused haridusele, tervishoiule ja tööhõivele

	2018*		2019*	
	% SKPst	% valitsus-sektori kuludest	% SKPst	% valitsus-sektori kuludest
Haridus	6,3	15,6	6,0	14,7
Tervishoid	5,4	13,5	5,7	14,0
Tööhõive	0,2	0,4	0,1	0,3

Tabel 4.c.ii) Valitsussektori funktsioonide liigitus

Valitsussektori funktsioonid	COFOG kood	2018*	2019*
		% SKPst	% SKPst
1. Üldised avalikud teenused	1	4,0	4,4
2. Riigikaitse	2	2,2	2,2
3. Avalik kord ja julgeolek	3	1,7	1,7
4. Majandus	4	4,7	4,9
4. Keskkonnakaitse	5	0,5	0,4
6. Elamu- ja kommunaalmajandus	6	0,3	0,3
7. Tervishoid	7	5,4	5,7
8. Vaba aeg, kultuur ja religioon	8	1,9	1,9
9. Haridus	9	6,3	6,0
10. Sotsiaalkaitse	10	13,3	13,4
11. Kulutused kokku (=2. Tabelis 4.a)	TE	40,3	40,9

Allikas: Rahandusministeerium.

5. Esialgses eelarvekavas sisalduvad kaalutusõigusel põhinevad meetmed

2019. aasta riigieelarve laekumist mõjutab üheksa suuremat tulu- ja kulumeedet, neist neli mõjutavad riigieelarve tulusid ning viis riigieelarve kulusid. Kõik riigieelarve kulumeetmed (kokku 26,7 mln eurot) on ühekordse mõjuga ja suunatud kõikide ministeeriumide prioriteetsemate vajaduste katmiseks.

Tabel 5.a. Valitsussektori võetud kaalutlusõigusele põhinevad meetmed

Meetmed	Kirjeldus	Eesmärk (kulude/ tulude osa) ESA kood	Arvestuse põhimõte	Vastuvõtmise staatus	Eelarve mõjud	
					2018* % SKP	2019* % SKP
1) Dividendide nihkumine	Dividendide liikumine 2019. aastasse, koos lisanduva juriidilise isiku tulumaksuga	Tulumeede, D421, D5	Tekkepõhine	Eelnõu vajadus puudub	-0,03	0,05
2) CO2 kvoodi müügi tulud	2013-2020 perioodi EL sise kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse müügiprognoosi täpsustused	Tulumeede, D7	Tekkepõhine	Eelnõu vajadus puudub	0,00	0,13
3) Alkoholi aktsiisitõusu ärajätmine	Alkoholi aktsiisitõus jäetakse ära 2019 ja 2020.a.	Tulumeede, D2	Tekkepõhine	Esitatud koos eelarvega	-0,13	-0,10
4) Muud tulud	Uued liikluskaamerad, sageduslad, maade müük, sissetulekust sõltuvate trahvide kehtestamine	Tulumeede, D7, D2, D61	Tekkepõhine	Eelnõu vajadus puudub	0,00	0,03
5) Sotsiaalse kaitse meetmed	Töövõime reformi prognoosi täpsustused	Kulumeede, P62	Tekkepõhine	Eelnõu vajadus puudub	0,05	0,11
6) Kinnisvara investeeringud	Tehingute ajatamised lähtuvalt täpsustunud ajakavast ja maksumuse täpsustused	Kulumeede, P51	Tekkepõhine	Eelnõu vajadus puudub	0,00	0,08
7) Kulud CO2 kvoodi müügi tuludest	Kulud kliimapolitika eesmärkideks, energiatõhususe ja taastuenergia meetmeteks, alternatiivsete kiituste kasutuselevõtu suurendamiseks transpordis	Kulumeede, P51	Tekkepõhine	Eelnõu vajadus puudub	0,00	-0,06
8) Tegevuskulude kokkuvõtteid	Eelarve jääkide ülekandmise vähendamine (3% asemel 1%)	Kulumeede, P2	Tekkepõhine	Esitatud koos eelarvega	-0,07	0,07
9) Erinevad väiksemad kulumeetmed	Erinevatele valitsemisaladele eraldatud vahendid, Vabariigi Valitsuse reservi suurendamine ja uute liikluskaamerate ost ja püsikulud, lennujaama liinitoetus	Kulumeede, P2	Tekkepõhine	Eelnõu vajadus puudub	0,00	-0,10
Tulumeetmed kokku					-0,16	0,11
Kulumeetmed kokku					-0,03	0,10
KOKKU					-0,18	0,21

Allikas: Rahandusministeerium

Rahandusministeerium

21

Tabel 5.b. Keskvalitsuse võetud kaalutlusõigusele põhinevad meetmed

Meetmed	Kirjeldus	Eesmärk (kulude/ tulude osa) ESA kood	Arvestuse põhimõte	Vastuvõtmise staatus	Eelarve mõjud	
					2018* % SKP	2019* % SKP
1) Dividendide nihkumine	Dividendide liikumine 2019. aastasse, koos lisanduva juriidilise isiku tulumaksuga	Tulumeeede, D421, D5	Tekkepõhine	Eelnõu vajadus puudub	-0,03	0,05
2) CO2 kvoodi müügi tulud	2013-2020 perioodi EL sise kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse müügiprognoosi täpsustused	Tulumeeede, D7	Tekkepõhine	Eelnõu vajadus puudub	0,00	0,13
3) Alkoholi aktsiisilõu ärajätmine	Alkoholi aktsiisilõu jäetakse ära 2019 ja 2020.a.	Tulumeeede, D2	Tekkepõhine	Esitatud koos eelarvega	-0,13	-0,10
4) Muud tulud	Uued liikluskaamerad, sagedusload, maade müük, sissetulekust sõltuvate trahvide kehtestamine	Tulumeeede, D7, D2, D61	Tekkepõhine	Eelnõu vajadus puudub	0,00	0,03
5) Sotsiaalse kaitse meetmed	Töövõime reformi prognoosi täpsustused	Kulumeeede, P62	Tekkepõhine	Eelnõu vajadus puudub	0,05	0,11
6) Kinnisvara investeeringud	Tehingute ajatamised lähtuvalt täpsustunud ajakavast ja maksumuse täpsustused	Kulumeeede, P51	Tekkepõhine	Eelnõu vajadus puudub	0,00	0,08
7) Kulud CO2 kvoodi müügi tuludest	Kulud kliimapolitika eesmärkideks, energiatõhususe ja taastuenergia meetmeteks, alternatiivsete kiituste kasutuselevõtu suurendamiseks transpordis	Kulumeeede, P51	Tekkepõhine	Eelnõu vajadus puudub	0,00	-0,06
8) Tegevuskulude kokkuvõtteid	Eelarve jääkide ülekandmise vähendamine (3% asemel 1%)	Kulumeeede, P2	Tekkepõhine	Esitatud koos eelarvega	-0,07	0,07
9) Erinevad väiksemad kulumeetmed	Erinevatele valitsemisaladele eraldatud vahendid, Vabariigi Valitsuse reservi suurendamine ja uute liikluskaamerate ost ja piisikulud, lennujaama liinitoetus	Kulumeeede, P2	Tekkepõhine	Eelnõu vajadus puudub	0,00	-0,10
Tulumeeetmed kokku					-0,16	0,11
Kulumeetmed kokku					-0,03	0,10
KOKKU					-0,18	0,21

Allikas: Rahandusministeerium

Rahandusministeerium

22

6. Seosed esialgse eelarvekava ning liidu majanduskasvu ja tööhõive strateegiaga ette nähtud eesmärkide ning riigipõhiste soovitude vahel

Selles peatükis on esitatud informatsioon, kuidas eelarvekava meetmed võtavad arvesse riigipõhiseid soovitusi (*country-specific recommendation*, CSR) ning aitavad saavutada Euroopa Liidu majanduskasvu ja tööhõive strateegiaga ette nähtud eesmärgi.⁹

Põhjalikumalt ja täpsemat informatsiooni rakendatavate meetmete kohta saab vaadata dokumendist „Konkurentsivõime kava „Eesti 2020““ ja selle tegevuskavast (Eesti riiklik reformikava).

Tabel 6.a. Riigipõhised soovitused

CSR nr	Meetmete loetelu	Kirjeldus, kuidas meede otseselt aitab saavutada eesmärki
1.	1.1. Tagada, et valitsemissektori esmaste netokulude nominaalne kasvumäär ei ületa 2019. aastal 4,1 %, mis vastab iga-aastasele struktuursele kohandusele 0,6 % SKPst.	2019.a eelarve eelnõu on koostatud struktuurses tasakaalus ning nominaalses ülejäägis. Riigi eelarvestrateegias planeeritud meetmed on rakendumas plaanipäraselt. Muuhulgas mõjutab kulude kasvu 2019. aastal 2018. aasta prognoosi paranemine võrreldes Stabiilsusprogrammiga nominaalselt 0,5% ja struktuursetelt 0,4% võrra SKPst. Muuhulgas on põhjuseks kohalike omavalitsuste investeeringute edasilükkumine käesolevast aastast järgmisesse (kasv 2019.a 17,2% ehk 164 mln). KOVde kulude kasvu soodustab mh haldusreformi lõppemine, mis on 2018.a kulude kasvu tagasi hoidnud. Oodatust väiksemad kulud on olnud sotsiaalkindlustusfondidel.
1.	1.2. Parandada sotsiaalse turvavõrgu piisavust, eelkõige eakate ja puudega inimeste jaoks. Võtta meetmeid soolise palgalõhe vähendamiseks, sealhulgas erasektoris palkade läbipaistvuse suurendamise kaudu.	Sotsiaalse turvavõrgu piisavuse parandamiseks, eelkõige eakate ja puudega inimeste jaoks: <ol style="list-style-type: none"> 1. Indekseeriti pensione 2018. aastal indeksiga 1,076, mis tähendab, et keskmine pension kasvas 415,6 eurolt 446,5 euroni. Prognooside järgi indekseeritakse 2019. aastal pensione indeksiga 1,078, mis tähendab, et keskmine pension kasvab 446,5 eurolt 480,40 euroni. 2. 2018. aastast makstakse igakuuliselt emale, isale jt õigustatud isikutele pensionilisa ühe pensioni aastahinde suuruses (6,161 eurot) iga lapse kohta, keda on kasvatatud vähemalt 8 aastat. Pensionilisa makstakse 229000 pensionisaajale. 3. Jätkame 2017. aastast rakendunud üksi elava pensionäri toetuse maksmisega. 2018. aastal makstakse üksi elavale pensionärile ühekordset toetust 115 eurot, kui tema pension suurus on alla 492 euro. 2018. aasta oktoobrikuus makstakse nimetatud toetust 79 370 inimesele. Eldatavalt väheneb üksi elavate vanaduspensionari saajate suhtelise vaesuse määr 5,5

⁹ [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H0818\(11\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H0818(11)&from=EN)

		<p>protsendipunkti võrra (suhtelise vaesuse määr enne ja pärast täiendava toetuse saamist).</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. 2018. aastast suurendati kord aastas makstavat represseeritu toetust 192 eurolt 230 euroni. Peamised toetuse saajad on pensioniealised inimesed. 5. 2018. aasta algusest tõusis maksuvaba tulu määr 500 euroni. 6. Indekseeriti vähenenud töövõimega inimestele makstavat töövõimetoetust 2018. aastal pensioniindeksiga (1,076), mille tulemusena kasvas keskmine töövõimetoetus osalise töövõimega inimestel 202,20 eurolt 217,51 euroni ning puuduva töövõimega inimestel 354,60 eurolt 381,60 euroni kuus. 2019. aasta prognoositava pensioniindeksi 1,078 korral kasvab keskmine töövõimetoetus osalise töövõime korral 234,30 euroni ning puuduva töövõime korral 411,30 euroni kuus. 7. 2018. aasta jaanuarist suurenes toimetulekupiir esimesele pereliikmele 140 euroni kuus. <p>Soolise palgalõhe vähendamiseks, sealhulgas erasektoris palkade läbipaistvuse suurendamiseks:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kinnitati 23.08.2018 Vabariigi Valitsuse poolt soolise võrdõiguslikkuse seaduse muudatuse eelnõu, millega luuakse senisest tõhusam süsteem soolise palgalõhe analüüsimiseks ning aidatakse tööandjatel efektiivsemalt ja mugavamate lahendustega naistele ja meestele makstavaid tasusid analüüsida. Lisaks antakse Tööinspeksioonile õigused teha soolise palgalõhe järelevalvet avalikus sektoris. Eelnõu on Riigikogus läbinud esimese lugemise. 2. Kõnealuse eelnõu alusel on erasektori tööandjatel võimalik oma asutuse palgalõhe digilahenduse kaudu teada saada ning järgmiste sammude tegemiseks kasutada Tööinspeksiooni nõu ja abi. Eelnõu jõustub vastuvõtmise korral 1. juulil 2020. <p>Lisaks eelmainitule on Sotsiaalministeerium korraldanud erasektori tööandjatele aastate jooksul erinevaid teadlikkust tõstvaid koolitusi, koolitanud soolise võrdõiguslikkuse teemal konsultante, kes tööandjaid tasuta nõustaksid (Euroopa Liidu Sotsiaalfondi toetusel) ning andnud välja erinevaid temaatilisi infomaterjale.</p> <p>Soolise võrdõiguslikkuse nõukogu on Vabariigi Valitsusele nõu andev kogu, kes on viimase aasta jooksul korduvalt juhtinud erinevate ametkondade tähelepanu klaaslae efektile ning vajadusele tõsta naiste osakaalu juhtival tasandil ja otsustajate hulgas, mis samuti panustab soolise palgalõhe vähendamisse.</p> <p>Töötajate teadlikkuse kasvust annab märku viimastel aastatel kasvanud pöördumiste arvu soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku poole.</p>
--	--	--

2.	Edendada teadustegevust ja innovatsiooni, eelkõige nähes ette tõhusad stiimulid innovatsioonibaasi laiendamiseks.	<p>Lisaks varasematel aastatel rakendatud meetmetele algatati 2018.a.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Septembris 2018 hakati töötleva tööstuse ettevõtetele pakkuma tootearenduse toetust, mille abil soovitakse julgustada tööstusettevõtjaid investeerima rohkem arendustegevusse. Kasvama peaks ettevõtjate lisandväärtus ja müügiikäive uutest toodetest. 2. Algatatud on ettevõtete vajadustest lähtuvad teadus- ja arendustegevuse võimekuse arendamist toetatavad valdkondlikud programmid IKT ja ressurside väärimise valdkonnas. 3. Ettevalmistamisel on siirdetoetuse skeem, mille abil teadlased saavad arendada oma teadustulemused äri sektorile huvipakkuvasse vormi (nn <i>proof of concept</i> toetus). Eeldatav käivitumise aeg 2019.a. II poolaasta. 4. Tehakse ettevalmistusi Euroopa Tuumauuringute Organisatsiooni (CERN) täisliikmeks saamiseks. See on vajalik, et Eesti ettevõtted saaksid täielikult osa CERNis pakutavatest võimalustest. 5. Viiakse läbi maksusüsteemi tervikanalüüs ettevõtlus- ja innovatsioonisõbraliku maksukeskkonna parandamiseks, sealhulgas soodustamaks lisandväärtuse ja teadmismahuka ettevõtluse kasvu.
----	---	---

Tabel 6.b. Liidu majanduskasvu ja tööhõive strateegiaga ette nähtud eesmärgid

Riiklikud 2020. a põhieesmärgid	Meetmete loetelu	Kirjeldus, kuidas meede otseselt aitab saavutada eesmärki
Tööhõive eesmärk [76%]	1. Töövõime säilitamine	<p>Töötervishoiu ja tööohutuse regulatsiooni kaasajastamine, sh tervisekontrolli, töötajate juhendamise ja väljaõppe ning esmaabikorralduse kaasajastamine. Kaasaegne ja selge töötervishoiu ja tööohutuse regulatsioon aitab ennetada tööga seotud tervisekahjustusi ja toetab töötajate töövõime säilimist töökeskkonnas.</p> <p>Muudatused võeti vastu 2018. aastal ning jõustuvad aastal 2019.</p> <p>Töötervishoiu ja tööohutuse regulatsiooni ümberkujundamine, sh õigusselgus kaugtöö töötervishoiu ja -ohutuse nõuete osas, millel võib olla positiivne mõju tööhõivele, kui tööandjatel on suurem valmisolek kaugtööd võimaldada, tuues tööturule juurde töötajaid, kelle jaoks on oluline võimalus täita tööülesandeid väljaspool tööandja tööruume (nt töö- ja pereelu ühitamiseks või töötajate jaoks piirkondades, kust igapäevane liikumine tööle võib olla raskendatud).</p>

		<p>Töölepingu seaduse ja töötervishoiu ja tööohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsus saadeti suvel 2018.a arvamus saamiseks huvigruppidele ja ministeeriumitele. Laekunud tagasiside põhjal jätkuvad konsultatsioonid huvigruppidega.</p> <p>Käivad arutelud võimalike muudatuste üle töösuhete regulatsioonis, mis puudutavad töö- ja puhkeaja, töökoha ja tähtjaliste töölepingute sõlmimise paindlikkust ja tööd tegevatele isikutele sotsiaalsete tagatiste laiendamist.</p> <p>Töölepingu seaduse ja töötervishoiu ja tööohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsus saadeti suvel 2018.a arvamus saamiseks huvigruppidele ja ministeeriumitele. Laekunud tagasiside põhjal jätkuvad konsultatsioonid huvigruppidega.</p>
	2. Noorte tööhõivevalmiduse suurendamine	<p>Õppimisvõimaluste vastavusse viimine tööturu vajadustega. Karjääriteenuste süsteemi reformimine ning karjääriteenuste, sh karjäärinõustamise, kättesaadavuse parandamine noortele, et toetada neid teadlike karjääri- ja haridustee valikute tegemisel.</p> <p>Noortegarantii programmi rakendamine, sh teenuse „Minu esimene töökoht“ osutamine eesmärgiga soodustada noorte töölevõtmist ja seeläbi vähendada noorte töötust ning tööturгу tutvustavate töötubade läbiviimine, et tõsta noorte tööalast teadlikkust.</p> <p>Noortegarantii tugisüsteemi välja arendamine ja rakendamine mitteaktiivsete noorte toetamiseks, et aidata neil jätkata haridusteed, tõsta tööhõivevalmidust ja kaasata neid tööturule.</p> <p>Avatud taotlusvooru kaudu 16–26-aastastele noortele pakutavate konkurentsivõimet suurendavate ja tööle aitavate tegevuste toetamine.</p> <p>Alaealise töötamise toetuse kaudu alaealiste töötamise võimaluste suurendamine, et soodustada tööharjumuse ja töökogemuse saamist.</p>
	3. Töövõimereformi elluviimine	<p>Töövõime hindamise süsteemi loomine/täiendamine, teenuste pakkumine sihtgrupile, tegevuste elluviimiseks vajalikud andmevahetuse lahendused.</p>
	4. Tööhõiveprogrammide rakendamine	<p>Aktiivsete tööturumeetmete pakkumine. Tööhõiveprogramm (THP) annab võimaluse lisaks tööturuteenuste ja –toetuste seaduses sätestatud teenustele piloteerida täiendavaid teenuseid.</p>

		<p>Alates 2017. aasta maist osutatakse THP-st töötust ennetavaid meetmeid. Meetmed võimaldavad teatud tingimustele vastavatel töötajatel oma oskusi täiendada osaledes tööturukoolitustel või asudes õppima tasemeõppesse. Samuti saavad tööandjad taotleda koolitustoetust töötajate koolitamiseks seoses töötajate värbamisega tööjõupuudusega valdkondadesse või ettevõtte majandustegevuse ümberkorraldamisega.</p> <p>2018. aasta lõpuni jätkatakse THP-st töökohtade loomise toetuse maksmist neile tööandjatele, kes esitasid taotluse enne 2017. aasta lõpu. Töökohta loomise toetust makstakse Ida-Virumaa tööandjatele, kes perioodil 2016. mai – 2017. a lõpp võtsid kahe kuu jooksul tööle vähemalt 20 töötut. Kokku loodi toetusega 645 töökohta, 17 ettevõttes.</p> <p>Uue teenusena hakatakse alates 01.01.2019 rakendama piirkondliku töökohta loomise toetust Ida-Virumaal ning Kagu-Eestis, kus töötus on Eesti keskmisest kõrgem. Toetus koosneb palgatoetusest ning koolituskulude hüvitamisest. Meedet rahastatakse Euroopa Sotsiaalfondist, kogukulu kolme aasta jooksul on ca 1,48 miljonit eurot. Kokku toetatakse sel perioodil ligikaudu 360 töökohta loomist.</p>
Teadus- ja arendustegevuse eesmärk [3% SKPst]	Lisaks eelmisel aastal kirjeldatud tegevustele saab välja tuua mitmed uued algatused:	
	1. Tootearenduse toetus tööleva tööstuse ettevõtetele (alates september 2018).	Toetuse abil soovitakse julgustada tööstusettevõtjaid investeerima rohkem arendustegevusse. Kasvama peaks ettevõtjate lisandväärtus ja müügi käive uutest toodetest.
	2. Algatatud on ettevõtete vajadustest lähtuvad teadus- ja arendustegevuse võimekuse arendamist toetatavad valdkondlikud programmid IKT ja ressursside väärindamise valdkonnas.	Kasvab teadusasutuste võimekus teostada ettevõtetele vajalikke teadusuuringuid, valmistada ette paremate teadmiste ja oskustega tööjõudu. Selle tulemusena tekivad ettevõtete huvidele vastavad uurimissuunad teadusasutustes. IKT programm käivitub 2018.a., ressursside väärindamise programm käivitub 2019. a.
	3. Rakendusuringute toetamine nutika spetsialiseerumise valdkonnas toetab ettevõtete ja teadusasutuste koostööd.	Meetme kaudu on ettevõtetele võimalik jagada riigiga riske teadusmahukate rakendusuringute ja tootearenduse tellimisel teadus- ja arendusasutustelt. Positiivne kogemus annab täiendava arengutõuke edasisteks TA investeeringuteks.
	4. Ettevalmistamisel on siirdetoetuse skeem, mille abil teadlased saavad arendada oma teadustulemused ärisektorile huvipakkuvasse vormi (nn <i>proof of concept</i> toetus).	Teadustöö lõppedes ei ole tulemused tavaliselt piisvalt küpsed äriliste lahenduste väljatöötamiseks. Selleks, et teadustulemused arendada ettevõtetele atraktiivsesse vormi on vaja arendustööd jätkata. Siirdetoetus pakub selleks teadlastele võimaluse. Toetusskeemi analoogiks on ERC <i>Proof of Concept</i> toetus.

	Eeldataval käivitumise aeg 2019.a. II poolaasta.	
	5. Kasvab teadusasutuste baasfinantseerimine ning ettevõtluslepingute osakaal baasfinantseerimise jaotamises valemis tõusis alates 2019.a baasfinantseerimise arvestuses.	Ettevõtluslepingute osakaalu kasvu ning baasfinantseerimise suurenemise kaudu võimendab riik teadusasutuste koostööd ettevõtetega ning loob täiendava stiimuli ettevõtluskostöök. Pikemas perspektiivis peaks see kaasa tooma erasektori TA kulude kasvu.
	6. Tehakse ettevalmistusi Euroopa Tuumauuringute Organisatsiooni (CERN) täisliikmeks saamiseks.	See on vajalik, et Eesti ettevõtted saaksid täielikult osa CERNis pakutavatest võimalustest. Paranevad võimalused TA tegevuseks ja konkurentsivõime kasvatamiseks.
	7. Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse ühise strateegia koostamine koostöös HTMi ja MKMiga aastaks 2021.	Ühise strateegia kavandamine ettevõtluse, teadus- ja arendustegevuse ja innovatsiooni valdkonnas aitab paremini joondada erinevaid meetmeid ühiste eesmärkide suunas ning tagab parema meetmete vahelise sünergia.
Kasvuhoonegaaside heite vähendamise eesmärk [6 024 tuhat tonni (+11% võrreldes 2005)]	1. Energiamajanduse arengukava aastani 2030 elluviimine	1. Energiamajanduse arengukavas lähtutakse sellest, et tarbijatele oleks tagatud mõistliku hinna ja kättesaadavusega energiavarustus, et keskkonnamõjud oleksid aktsepteeritavad ning et see oleks kooskõlas Euroopa Liidu pikaajalise energia- ja kliimapoliitikaga. Aastaks 2030 taastuvatest energiaallikatest elektri tootmine moodustab 50% sisemisest elektri lõpp-tarbimisest; läbi rekonstrueerimistegevuse on suurenenud hoonete energiatõhusus (väikeelamutest 40% = C või D energiatõhususarvu klass; korterelamutest 50% = C; mitteelamud 20% = C); uued hooned vastavad liginullenergiahoone energiatõhususarvu väärtusele; 37% keskvalitsuse kasutuses olevate hoonete summaarsest netopindalast asub hoonetes, mis vastavad vähemalt 2013. aastal jõustunud energiatõhususe miinimumnõuetele.
Taastuenergia eesmärk [25%]		
Energiatõhususe eesmärk [2 818 ktoe]		
	2. Kliimapoliitika põhialuste aastani 2050 elluviimine	2. Vastavalt kliimapoliitika põhialustele on Eesti pikaajaline eesmärk minna üle vähese süsinikuheitega majandusele, mis tähendab järk-järgult eesmärgipärast majandus- ja energiasüsteemi ümberkujundamist ressursitõhusamaks, tootlikumaks ja keskkonnahoidlikumaks. Aastaks 2050 on Eesti sihiks kasvuhoonegaaside heidet vähendada ligi 80 protsenti võrreldes 1990. aasta tasemega.
	3. Riikliku energia- ja kliimakava koostamine	3. Energiamajanduse arengukava ja kliimapoliitika põhialuste alusel koostatakse energia- ja kliimakava, millega lepatakse kokku Eesti kasvuhoonegaaside heite vähendamise ja energeetika eesmärgid ning kirjeldatakse, milliste

	4. Struktuuritoetuse meetmete rakendamine	<p>meetmetega need kavatsetakse saavutada. Kava esmane versioon on valmis ning riigisisel konsulteerimisel. Kava plaanitakse esitada Euroopa Komisjonile üle vaatamiseks detsembris 2018.</p> <p>4. Struktuurivahenditest toetatakse korterelamufondi rekonstrueerimist; kaugküttesektoris tõhusamate soojatootmisvõimsuste ja torustike ehitamist või olemasolevate renoveerimist ning kaugkütte asendamist taastuvenergia lokaalsete kütelahendustega; tänavavalgustussüsteemide kompleksset rekonstrueerimist kasutades LED-valgustustehnoloogiaid; transpordisektoris soovitakse anda tõuge alternatiivsete kütuste osakaalu suurendamiseks, toetades biometaanitootmis- ja tankimistaristu rajamist ning tegevusi toodetud biometaanitranspordis kasutamise tagamiseks.</p>
Põhihariduse või madalama haridustasemega mitteõppivate noorte osakaalu vähendamine [9,5%]	1. Paindlikud õppimisvõimalused ja toetussüsteemid kutsehariduses	<p>26.09.2018 kiideti Vabariigi Valitsuse istungil heaks Kutseõppeasutuse seaduse muutmise eelnõu, millega muuhulgas reguleeritakse:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kutsevaliku õppekava rakendamine (varasem nimetus orientatsiooniaasta) - Mittestatsionaarse üldharidusõppe seadustamine kutseõppeasutustes (st täiskasvanutele võimalust omandada ainult keskharidus kutseõppeasutuses sarnaselt täiskasvanute gümnaasiumiga) - Õpilaste toetamise süsteemi arendamine kutseõppeasutuses - Haridusliku erivajadustega õpilaste õppe korraldamise uuendamine (haridus- ja teadusministri määruse muutmise, menetluses). <p>Lisaks sellele on hetkel väljatöötamisel:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lisaõpe põhikooli riikliku õppekava järgi lõpetanutele; - VÕTA rakendamine põhikoolis ja gümnaasiumis (sh koolide nõustamine, julgustamine); - Põhikooli ja gümnaasiumi õppekavade ja koolikorralduse paindlikkuse suurendamine.
	2. Õppe- ja karjäärinõustamine	Õppe- ja karjäärinõustamise süsteemi rakendamine põhikoolis, gümnaasiumis ja kutseõppeasutuses

	3. Kaasav haridus ja koosõppiv kool	Juurutatakse kaasava hariduse põhimõtteid, mille järgi on hariduslike erivajadustega õpilased kindel ja lahutamatu osa kooli õpilaskonnast, nad kaasatakse võimetekohaselt õppetegevusse ning nad saavad piisavalt tuge, et õppida ja tulla toime. Abiks koolidele ja õpetajatele, kus eri kultuuride lapsed koos õpivad, jätkatakse koosõppiva kooli kontseptsiooni koostamist.
Kolmanda taseme hariduse eesmärk [40%]	1. Üks kõrghariduse tulemusrahastamise kuuest indikaatorist on nominaalajaga lõpetajate osakaal.	Nominaalajaga lõpetate osakaalu jälgitakse eraldi tulemusnäitajana, et motiveerida kõrgkooli katkestamist vähendama. Tulemusraha eraldamisel hinnatakse, kui paljud alustanud üliõpilastest on nominaalajaga lõpetanud ja vastava indikaatori alusel jagatavast tulemusrahast saab paremate tulemustega kõrgkool teistega võrreldes suurema osa.
	2. Vajaduspõhine õppetoeetus ja eritoeetus enim tuge vajavatele üliõpilastele. Erialastipendiumid NS ja teistes riigile olulistest valdkondades.	Samuti on olulised õppes püsimise toetamisel erinevad tudengitele suunatud toetused ja stipendiumid.
Vaesuse vähendamise eesmärk [15%]	1. Lapsetoetuste tõstmine	2018. aasta algusest suurenes 1. ja 2. lapse lapsetoeetus 55 euroni kuus ning 2019. aastal suureneb 60 euroni kuus. Alates 1. märtsist 2018 makstakse ka kolmikute või enamaarvuliste mitmike toetust 1000 eurot kuus ühele vanemale, kuni laste 18-kuuseks saamiseni.
	2. Vanemahüvitise muudatused	Seoses töötasu alammäära kasvuga, on viimastel aastatel ka vanemahüvitise (miinimum) määr pidevalt tõusnud. 2017. aastal oli vanemahüvitise määr 430 eurot, 2018. a 470 eurot ning 2019. aastal 500 eurot. Samuti on muudetud paindlikumaks tingimusi vanemahüvitise saamisega samal ajal töötamiseks. 1. märtsist 2018 tõsteti sissetulekupiiri, millest alates vanemahüvitist vähendatakse samaaegse töötamise korral.
	3. Toimetulekutoetuse muudatused.	2018. aasta jaanuarist alates suurenes toimetulekupiir esimesele pereliikmele 140 euroni kuus. Perekonna iga lapse toimetulekupiir suurenes 120%-ni perekonna esimese liikme toimetulekupiirist (ehk 2018. a 168 eurot). Kõik lapsetoetused arvatakse toimetulekutoetuse arvestamisel täies ulatuses sissetulekute hulka. Kehtetuks muutus vajaduspõhise peretoetuse regulatsioon.

		<p>Töötamise motivatsiooni suurendamiseks ei loeta toimetulekutoetuse arvestamisel perekonna sissetulekute hulka 2 kuu jooksul 100% ulatuses ja 4 kuu jooksul 50% ulatuses saadud töist sissetulekut, kui isik on vähemalt kahe eelneva järjestikuse kuu jooksul saanud toimetulekutoetust ilma töist tulu saamata.</p> <p>Perekonna sissetulekute hulka ei loeta töist sissetulekut, mille on saanud põhikoolis, gümnaasiumis või kutseõppe tasemeõppes õppiv keskhariduseta laps kuni 19-aastaseks saamiseni või pärast 19-aastaseks saamist kuni jooksva õppeaasta lõpuni või õpilase kooli nimekirjast väljaarvamiseni.</p> <p>Alates 2018. aasta algusest on kohalikel omavalitsustel võimalik vähemalt kuus kuud järjest toimetulekutoetust saanud peredele toimetulekutoetuse määramisel võtta arvesse seatud piiri ulatuses ka ühekordseid eluasemega seotud kulusid, mis on vältimatud ja tulenevad õigusaktist või on tingitud ohust inimeste tervisele või elule.</p>
	<p>4. Pensionide tõus ja maksuvaba tulu määra tõus.</p>	<p>Jätkub pensionide tõus ja üksi elavatele pensionäridele täiendava toetuse maksmine toimetuleku parandamiseks. 2018. a algusest tõusis maksuvaba tulu määr 500 euroni.</p>

7. Võrdlus viimase stabiilsusprogrammiga

Eesti riigi eelarvestrateegia 2019–2022 ja stabiilsusprogramm 2018 baseerus Rahandusministeeriumi kevadisel majandusprognoosil, mis avalikustati 16. aprillil 2018. 2019. aasta riigieelarve baseerub Rahandusministeeriumi suvisel majandusprognoosil, mis avalikustati 11. septembril 2018.

Rahandusministeerium ootas 2018. aasta kevadise prognoosi põhistsenaariumis käesoleva aasta **majanduskasvuks** 4% ja aastatel 2019–2020 vastavalt 3,2% ning 3,0%. Selle aasta majanduskasvu prognoosi on võrreldes kevadel oodatuga alandatud 0,4 protsendipunkti võrra. Eksport kasvab sel aastal varem prognoositust aeglasemalt, samas kui sisenõudlus ja import kiiremalt, mistõttu netoeksporti panus osutub negatiivseks. 2019–2020 aastate majanduskasvu prognoose on võrreldes kevadel oodatuga alandatud 0,2 ja 0,1 protsendipunkti võrra. Nii sisenõudluse kui ka ekspordi ja impordi kasvu prognoose on võrreldes kevadel oodatuga langetatud. Suurem korrektsioon allapoole on ekspordi kasvus, mistõttu netoeksporti panus võib tuleval aastal osutada varem oodatust väiksemaks. Hinnatõusu ootused on kogu prognoosiperioodil kevadel eeldatust optimistlikumad. SKP komponentide kasvu ja hinnatõusu korrigeerimine tõi kaasa selle aasta nominaalse majanduskasvu prognoosi tõusu. 2019–2020 aastate nominaalse majanduskasvu ootused ei ole võrreldes eelmise prognoosiga muutunud. Lisaks eelpooltoodule osutus majanduse nominaalne tase¹⁰ kevadel oodatuga võrreldes 0,6 mld euro võrra suuremaks. Seetõttu on SKP maht jooksevhindades kogu prognoosiperioodil varem oodatust suurem.

Sisenõudluse panus kasvu kujuneb 2018. aastal varem prognoositust veidi suuremaks varude ootamatult kiire kasvu tõttu, kuid selle mõju järgmiseks aastaks tõenäoliselt taandub. Eratarbimise kasv püsib nii sel kui ka järgmisel aastal kiire, kuid osa 2018. aastal ilmnenud pidanud tulumaksukoormuse languse positiivsest mõjust nihkub 2019. aastasse, kuna inimesed ei kasuta jooksvalt ära kogu nendele saada olevat maksuvaba tulu. Investeeringute kasv on käesoleval aastal kevadel oodatust madalam, kuna ettevaatlik käitumine jätkub ning ettevõtlussektori 2017. aasta kiire investeeringute kasv tuli paari kitsa tegevusala suuremahulistest projektidest.

Kaubandustökete ohu suurenemine ning sellega kaasnenud ebakindlus kaubavahetuses avaldub tagasihoidlikumas välisnõudluses. Lisaks on jätkunud elektroonika välistellimuste langus. Nende tegurite mõjul on **ekspordi** prognoosi langetatud 2018. aastal 1,1% ja 2019. aastal 0,4%. Import kasvab sel aastal varem oodatust kiiremini aasta esimese poole hoogsa kapitalikaupade sisseveo ja tugeva teenuste impordi tõttu.

Inflatsiooniprognos (THHI) on võrreldes stabiilsusprogrammiga 2018. aastal 0,3% ja 2019. aastal 0,5% kõrgem. Kui sel aastal on prognoosi ülespoole korrigeerimise põhjuseks energiahindade kiirem tõus, siis 2019. aastal lisaks energiahindadele ka põuast tingitud toidu kiirem hinnatõus.

2018. aasta esimese poolaasta tööturu arengud olid kevadises prognoosis eeldatust veidi positiivsemad ning hõive kasvas oodatust kiiremini. Samas töötus oli oodatud tasemel. Kuigi tööjõu-uuringul tuginev kvartaalne statistika on väikese valimi tõttu heitlik, kinnitavad sarnaseid arenguid ka maksuameti ning töötukassa andmed. Lisaks viitavad esialgsed andmed töövõimereformi eeldatust positiivsemale mõjule töötamisele, kuid samal ajal eeldatust

¹⁰ Statistikaamet revideeris 2018. aasta septembris rahvamajanduse arvepidamise näitajate aegridu alates 2014. aastast. Korrektsioonide tulemusena muutus aastane SKP jooksevhindades aastatel 2014–2017 1,5% kuni 2,8%.

väiksemale töötust tõstvatele mõjule. See tähendab, et vaatamata töötukassa pingutustele loobuvad paljud osalise töövõimega inimesed töö otsimisest. Samas need, kes tööd otsivad, leiavad endale rakenduse varem eeldatust kergemini.

Palgakasv osutus käesoleva aasta esimesel poolaastal oodatust veidi aeglasemaks. Palgakasv aeglustus just teises kvartalis, kuid tõenäoliselt oli selle taga puhkusetasude maksmise muutus, mis oli põhjustatud uuest tulumaksu süsteemist. Inimesed ei soovi enam puhkusetasu ühe maksena välja võtta enne puhkuse algust, kuna see suurendab igakuist tulumaksukoormust maksuvaba tulu vähenemise tõttu – see muutis aasta sisest töötasude maksmise dünaamikat. Käesoleval ja järgnevatel aastatel püsib palgakulude kasv kooskõlas majanduskasvuga. Suvises majandusprognoosis oleme palgakasvu ootusi veidi allapoole korrigeerinud, mis tuleneb peamiselt majanduskasvu prognoosi muutustest.

2018. aasta valitsussektori nominaalne eelarvepositsiooni prognoos on võrreldes kevadel oodatuga paranenud 0,4 protsendipunkti võrra, ulatudes eelarveülejäägini 0,6% SKPst. Positiivne muutus tuleb kõigist valitsemissektori tasanditest ja on seotud eelkõige oodatust parema maksutulude laekumisega. 2019. aasta valitsussektori nominaalne eelarvepositsioon on võrreldes stabiilsusprogrammiga jäänud samale tasemele ehk 0,5% SKPst.

2018. aasta maksukoormuse prognoosi on võrreldes Stabiilsusprogrammis oodatuga vähendatud 0,9% võrra 33,4%ni SKPst. Maksutulud suurenesid füüsilise isiku tulumaksu ja käibemaksu tõttu, vähendava mõjuga olid alkoholiaktsiis ja juriidilise isiku tulumaks; seega muutus tulenes SKP ülespoole revideerimisest. 2019. aasta maksukoormust vähendati 1,0% võrra 33,6%ni SKPst. Maksutulud kasvasid eelkõige käibemaksu, saastekvootide müügitulu ja füüsilise isiku tulumaksu tõttu, vähendava mõjuga olid alkoholiaktsiis, juriidilise isiku tulumaks ja sotsiaalmaks; kokkuvõttes mõjutas maksukoormust eelkõige SKP ülespoole revideerimine.

2018. aasta võlakoormuse prognoosi on vähendatud 0,4% võrreldes stabiilsusprogrammis sisaldunud prognoosiga ning 2019. aasta võlakoormuse prognoosi on vähendatud 0,3% võrra SKPst tulenevalt korrigeeritud SKP tasemest.

Tabel 7.a. Kõrvalekalded stabiilsusprogrammist – struktuurne eelarvepositsioon

	ESA kood	2017	2018*	2019*
		% SKPst	% SKPst	% SKPst
Valitsussektori struktuurse eelarvepositsiooni eesmärk (1/)	B.9			
Stabiilsusprogramm		-0,3	-0,4	0,0
Eelarvekava		-0,7	0,0	0,0
Erinevus		-0,4	0,4	0,0
Valitsussektori struktuurse eelarvepositsiooni prognoos muutumatu poliitika korral	B.9			
Stabiilsusprogramm		-0,3	-0,4	0,0
Eelarvekava		-0,7	0,2	-0,2
Erinevus		-0,4	0,6	-0,2

1/ Eelarvepositsiooni eesmärk on seotud struktuurse eelarvepositsiooni järgi.

Allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium.

Tabel 7.b. Kõrvalekalded stabiilsusprogrammist – nominaalne eelarvepositsioon

	ESA kood	2017	2018*	2019*
		% SKPst	% SKPst	% SKPst
Valitsussektori netolaenuandmise/ netolaenuvõtmise eesmärk	B.9			
Stabiilsusprogramm		-0,3	0,2	0,5
Eelarvekava		-0,4	0,6	0,5
Erinevus		-0,1	0,4	0,0
Valitsussektori netolaenuandmise/ netolaenuvõtmise prognoos muutumatu poliitika korral	B.9			
Stabiilsusprogramm		-0,3	0,2	0,5
Eelarvekava (1/)		-0,4	0,8	0,3
Erinevus		-0,1	0,6	-0,2

1/ Tegelik (t-1) ja suvine majandusprognoos (t, t+1).

Allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium.

8. Peamiste kulu- ja tulumeetmete oodatav jaotuslik mõju

Gini koefitsient¹¹, mis näitab kogu elanikkonna sissetulekute jaotuse ühtlust (suurem indeks tähistab suuremat ebavõrdsust), oli Eestis 2014. aastal 35,6%, millega olime Euroopa Liidus viimasel kohal. Alates 2015. aastast on näitaja jõudsalt paranenud ning oli 2017. aastal 31,6%. Tegemist on olulise paranemisega ning käesoleva dokumendi avaldamise hetkel oli see näitaja kehvem tervelt kaheksas ELi riigis. Samas polnud veel avaldatud mitme liikmesriigi näitajad, samuti ELi keskmine, mistõttu ajakohast võrdlust ei saa teostada. 2016. aastal oli ELi keskmine Gini koefitsient 30,8%. Kuigi Eesti ei ole enam ELi keskmisest kaugel, on see näitaja suhteliselt kõrge meie põhjanaabrite kontekstis. Samas ei pruugi erineva suuruse ja arengutasemega riikide koefitsientide võrdlus olla alati asjakohane, kuna suure riigi puhul hakkab erinevate piirkondade erinev sissetuleku tase elanikule vähem silma.

2018. aastal jõustus maksuvaba tulu oluline tõus, mis peaks hinnanguliselt vähendama Gini koefitsienti. Mõju ulatus on ca 0,1 punkti. Hinnangus on tuginetud maksukoormuse jaotuse uuringule¹², kus on hinnatud analoogse hüpoteetilise maksumuudatuse mõju Gini koefitsiendile, kasutades mikrosimulatsioonimudelit EUROMOD. Kuna maksuvaba tulu tõuseb suurel osal elanikkonnast, võib see suhtelise vaesuse määra suurendada. Planeeritud kulu- ja tulumeetmed 2019. aastal ei mõjuta olulisel määral elanike tulujaotust või on mõju vaid kaudne ning mittekvantifitseeritav. Muudest tulumeetmetest, mis teoreetiliselt võivad mõjutada elanike tulujaotust (näiteks aktsiisitõusud), ei ole ka kõige suurema puhul oodata numbriliselt väljendatavat mõju Gini koefitsiendile.

¹¹ Eurostat, EU-SILC uuring – elanike sotsiaalsiirete järgse kasutatava tulu Gini koefitsient.

¹² Mõttekoda Praxis. Maksupoliitika mõju leibkondade maksukoormuse jaotumisele: https://www.rahandusministeerium.ee/system/files_force/document_files/2016-praxis_maksukoormuse_raport_10nov.pdf?download=1